

Хальмг ССР-ин Дээд Советин, Министруудин Советин болн РСФСР-ин Компартийн Хальмг республиканск комитетин орган

— Үний 3 деншг.

Ельчина тоолдурар, 23 биш
10 процент бөлүк азат.
КНСС-комитетте кула
күндөзү 1981-жылы 1-де
баш бас кылдында, КНСС
путатын РСФСР-ин 10-
Советин Ассамблеяга кел
затын фирмасын кула
Давид советин кула
мүлг КНСС-ин 10-де
Кула

гас тавдга.
Асхари, профсоюзнуудын
Башид байрн хурт болн.
Городовников чик
содитга, уул.
Б. В. Морозовын цогсн зур-
радден митинг болжх кем.

Манад өдгэ нэгжн
тустг ээрж, дэлгэц
бодлого ирлэгдэ зогсн
сэвэгн үүдэгт тусга
бонн, гийн М. С. Гербов
тэжиглэ.
Хайрхата ИПСС-ийн ИМ-
скадир О. Д. Вайсманс
тэжиглэ.
(ТАСС).

РСФСР-ин Деед Советин сессь деер

Арви хонгшн эвсэрин дэсн
Эрэсэи Деед Советин сессь
дээрн, Москва, 15-д
дээрн, Москва, 15-д
дээрн, Москва, 15-д

Укр сарин 13-д пленари суу-
ринг РСФСР-ин Деед Со-
ветин Ахлач Б. Н. Ельцин сессь.
Укр сарин 11-д СССР-ин
Президент М. С. Горбачев-
ла болон хархатын тускар
цугларсн амтид эи зогсгал.
— Тави часас оралинь
биди хоюри давулвигдн, —
гийж Б. Н. Ельцин келэ. —
Наадк оралинь — Н. И. Рыж-
ковин, И. С. Силаевин, Р. И.
Хасбулатовин ордцлгатаар.
Союз болн союзн бооцанд
ордцхар бээшвиди, теруна
субъект болшговиан, гийж
Эрэсэи Деед Советин хард-
рас болн теруна правитель-
ствас кен чиги кезэ чиги
герчлэн уга билэ, гийж би
СССР-ин Президент келүв.
Болв Эрэсэ ямаран чигирт-
хар союзн бооцанд харан
тэжигмб, госуларствени суе-
решитетин туск декларациг
пишлн кевар батлаа угалм.
Воснг хуваалина тускар
үт харсн цагт, ахлацирин
түрүн дарукинсн багшврт
СССР-ин болн РСФСР-ин
Министрмүдин Советмүдин
алчирас комиссь бүрэлднэ
тускар угшвиди. Эи кедлмн
союзн бооца бодолднэ дегн
нүцэгэхмн, Союзн бооцана
концепц цөөн эдр болд
бели болж.

Нарт делкан олч зүсн
зөвшөлмүдт хар тэжигнэ уч-
рар эс таасжач селлэн күү-
наарт медүлсөн Б. Н. Ель-
цинн темалга, юнгад гихлэ,
тер зөвшөлмүдин учр-утхн
Эрэсэи Деед Совети темд
уга, Германила ямаран ав-
шал батлагд? Хамгин түрүд
эвнэ, РСФСР-и ээлхэдата
болжхнэ илгднэ: пергчн-
ринг болжгасн урз пергас
буулхнн. Телн ик зуулан
Эрэсэд харж иркнн. Эи боо-
цанд монпесациян хувнэ
республикин тэла прх перг-
чирин тоола ирлэгтү болж
зөвтэ.

Хархат деер кесг үгцн
батлагд, гийж Б. Н. Ельцин
келэ. Эвнэ — дэни бээд
зарлсн цагт КПСС-ин обком-
син негалгч секретармүд хар-
хатын советмүдин ахлацир
болдг ламшатыг уурулалн.
Эрэсэи хаарт пергүдиг бээр-
шулалнэ төрмүдин РСФСР-
ин Деед Советла зөвшөлн
батлалн. Республикнн база-
дин экономическ банк бүр-
длалн, Эрэсэи телерадиоком-
пань бүрэлдн, телеүзгалин
хойргч програм анүнд өгд-
лхмн, Эрэсэи КГБ бүрэлдн,
зүг анүна үүдлэр союзн КГБ-
ас талдан болхмн.

Алриа системин тускар
үгцнн күшгасн уга. Союзн
бюджетин туст болхлэ, ору-
нас авлг алвна ставк, Б. Н.

Конституционн комиссин сүүр

Эрэсэи Федерацин консти-
туционн комиссин дарани
сүүр Москвад РСФСР-ин Со-
ветмүдин Герт болв. Сүүриг
комиссин Ахлач Б. Н. Ель-
цинн хардв.

Республикнн Деед Со-
ветин комитетмүдин болн ко-
миссьмүдин сев-сөлүгүдиг
учуртан авч күшн бодлгасн
РСФСР-ин Конституциян про-
ект, Бол Занаа нань чигн
проектс халэгдв. Шин Кон-
ституциян проект бодлгээр
болсн олна конкурснн туу-
жин тускар комиссин гешү-
ат зогсгалдн.

Эрэсэи Конституциян про-
ектэр олн дунд күүнлэр ке-
хин төлэ укр сарин 20 кү-
ртл терүг барлх шинлэр пле-
нари сүүрт ордлацир батлж
авл. РСФСР-ин улсын де-
путатирин, гражднмүдин

Бол Занаа проектар ору-
лж өгсн сев-сөлүгүдиг учр-
тин авч шинлэлнн бүрэлгэ-
хмн.

Комиссин дарани сүүр рес-
публикнн улсын депутати-
рин дарани биш сьездин нэ-
дэмшин бовулт болхмн.
РСФСР-ин «Конституц (Бол
Занаа)» орулгдг солдвом-
лын туск» РСФСР-ин Зана-
на проект болн Эрэсэи Фе-
дерацин Конституциян про-
ект сьездин халэгрт орул-
дхмн.

(ТАСС-ин корр.).

Эндрк тойгт умштин:

- «Цахан Нур» совхозин кергүд—2-ч халх
- Эмчин селвг—3-ч халх
- Шүлглэн—4-ч халх

«Хальмг үнн»—91. Умшачин тоолвр

Эмтнд таасгддгар

Барт бичгдлнн йир хаши-
гар болжана, гисн тор газе-
тин халхст хамгин эркин чи-
ир зүүжана. Хальмгүд төр-
нн келэр хардг газетнн бич-
чүлж авдгонь нүртэ йовал.
Нер үлү балхснд бичгдлнн
муунар болжана. Хотл балх-
снд бээх өмтнэ серл оёдон
болж зөвтэ, болв «Хальмг
үнн» газетин чинр телн юн-
гад эс меддг болж? Умшач-
ирла цээлхврин ик кедлмн
кех кергтэ. Адг лххдан Ми-
нистрмүдин Советд, партин
балхсна комитетд, профсоюз-
мүдин тивччин комитетд ке-
дү хальмгүд кедлгд болж.
Телн газетд юнгад эс бич-
гдяхмб?

Райондар йовх кергтэ. Ке-
хд, мана Кетченеровск рай-
онд эи жил газетд бичгдлнн
му болжана. Редакцин код-
лацир өөрөн 5-6 артист да-
хулад, баб-бички художест-

вени программ үзүлэд, эмт
хуран газетин тускар күүн-
двр кем болжана. Редакци
тиим кедлмшин баб биш
ламилат хоршагдсн биди
меднвиди. Олна бар тарха-
начиринг урмдулх кергтэ.

Бас телеүзгалин йор олз-
лх кергтэ. «Төгрг шир» бүр-
длэд, оргн күүндвр кеһад,
реклам өгх кергтэ. Мана та-
нчд олд тоомсрта өмтн, зу-
рачир, бичачир, келжмчир,
номтир далалм. Телдн үт өгх
кергтэ. Радиоһар болну, те-
левизорар болну, газетин
тускар телдн ухан-тоолвр
совсхд сонн болхмн бол-
жана.

Би газет сонн болхмн
төлэд бас селвг өгхөр бээ-
нэв. Газетд кроссвордмүд
барлх кергтэ. Хальмг келэр
кроссвордмүдиг түрүн авган
амрар, цаг ирвас күнд даалх-

пртаһар өгч болхмн. Үлгүринь,
үгнн утхар үт олж бичх.
Багшвирт, сурһульчирт тер
сонн болж.

«Хальмг үнн» газет эс
бичүлж авлг хардациринг ичү-
лэд, неринь нилнь звах кер-
гтэ, хардацир эи туст өмт-
нд үлгүр үзүлх зөвтэ. Зүг
ил бээдлэ кесг хардацир бий-
сн эс бичүлж авсн дееран,
цээлхврин кедлмн чиги ке-
хн. Хальмг кел, культу-
р деагүлэлнэ төр хурнар тэв-
гдсн кемд телдн өөдон кеһар
тэжигмб. Келнэ, культу-
рин төр ханхн газет хаһлх
зөвтэ гийж телдн ухалжадг
болхмб? Тернэ хаждр. Энтн
күн болһна, нер үлү харла-
чин, дааврта үүл даажхх күн
болһна эркин төр болжана.
Зүг цуһар күчөн негдүлн
үүлдж бидн эи төриг халж
чадхвигдн.

В. ШАРАПОВА,
партин Кетченеровск рай-
комин политическ гегэн-гер-
лин кабинетин заведующ.

Чик болх гийж санжана

соцхврин тускар цөөн тоо-
ларан келхар бээнэв. Газе-
тин зарм тойгудт эи соцх-
врт элгэ үгмүд орж одна.

Минһар болхлэ, кинити
болх, кинити догшрх, кинити
номһрх, невчк дуларх, дулан
болх гийж бичхлэ чик болн
тавста болж.

Энүнас нань халуи болх,
халуи догшрх, халуи номһ-
рх, невчк серүн болх, серүн
болж гийж бичхлэ бас сөн.
Эи селвгүдт журналистир
өөлх зөв уга. Юнгад гихлэ,
күн болһна үт сонсад, телниг
дохад бээж болшго. Болв
ямаран чиги селвгт оньг өгх
кергтэ.

ГАНГУЙА Эрднэ.
Элст балхсн.

Шин 1991 жилд «Хальмг үнн» газетиг эн
өдрэс авн укр сарин 30 күртл бичүлж
авч болхмн.

Бичгдлннэ үннэ жилдэн—10 арслн,
өрэл жилдэн—5 арслн.
Мана газетин индекс 51691.

«Хальмг үнн» газетиг—хальмг өрк-бүл болһнд!

Намрын-увдлин киштин цаг Хүн Хала миндэл бүхтэй ард Зайт таларх миндэл

Экономик рынок хэрл-
цэнд оржхал кемд сойл
болн искусств икар дора
орх гиж зармнь тоолжа-
на. Соилын туст хэлэцн
эс сольж, эн туст хууча-
рн үүлдхлэ, деер келдсн
чик болх. Болв пегнь ил
медгэжэнэ. Сойл, искус-
ств туст шин хэлэц бэрж,
элнэ өөдөн чинр медж,
үүлдврэ үндэсрнй сольх
кертэ. Ямаран чиги об-
шеств эконоимикин дел-
грлт угаһар сойлан болн

Цуг эв-архан олзлх кергтэ

— Бүхдэн манай районы дла-ахуулар 18,6 сая арслан усгдв. Эцүнд удан болн ахр оларга студ орь. Чапавени перта колхозас. «Комсомолец» болн «Южный» совхозмудас хошаад сай арлан хусгдв. Совхоз-техникулас, «Башантинский» совхозас, Гордовиковск тосна залодас, консерван болн комбинормов, предприньтмудас бас бйх бнш мөнги хусгдв.

Хальмгяһар эмилһнэ кли-
ник секлһнэ төрөг чиги
хайжэ болхми. Келхлэ,
улгур дала. Тийм пред-
приятмуд секлһн эмити
икэр соньмсулх, эконо-
мик, сойл, искусств дел-
гүрлһнд илалһн күргх.
Ним кевэр үүдлһн рес-
публикни үүдөгч күч не-
гдүлж эмтнэ билг-эрдм
цөнгөрд тал тогтах гиж
сангана. Эннь болхла
үлснй кели-эмтнй болл
аштнь Хальмг ССР-ни
экономическ бахмж бол-
хми болжана.

Грипп гемин өвэрчин тускар

Прививкэс ээхмн биш

Мана Хальмг тагнчд ту-
рун болж эн гэм Яшалтинск
районд илгдгд. Хөөнн эн
гемс келтэ Каспийск бали-
сид нэг кун өггсрмн. Мадн-
ла хам-хоша бэхх Волгоград-
ск. Ростовск областмудт,
Краснодарск, Ставропольск
краймудт хоолын гемар бичи-
дүд гөмтсн бас сонгдгд.
Ним байрта биш зэнг мал-
ниг үүмүлх зөвтэ, гиж сан-
жанав. Эн гэм мана респуб-
лика тархагдд уга бэсн

Байрин белгүд

Байриш оми одрмудт бички
дудин гермуд тал художест
вени коллективс одад кои
нерг узув. Республички за
ри министерствени боля ве
домствени эдчир. Узбекиста

Өдгэ цагт мана ори-нуттг
олн зүсн эм дефицитин тоод
орсн бээнэ, тегэд чиги грипп
геминг эмидг эмин то яир бах
болна. Күүнэ чинэн алдрад,
күн халу дөрөд, анүүнэ тол-
хань өвдэд, хаяндн күртхэл,
туул ута билэн эмдг үзү-

ЭЭХМН биш

Кемр бичкдудин үчрөж:

Эврэл бийэл бичэ амтл!
3. БОЛДЫРЕВА,
эрүүл-мэндийн республикан
ск дутхлагин эмч-методист

эрүүл-мэндийн республикан
сн дүтхлигнн эмч-методист

О. ШИВИДОВ,
эмч.

Ўзбекистонда ҳафтасига бир марта
тўғри келадиган бўлиб қолди.
Қўшма маълумотларга асосланган ҳолда,
қўшни мамлакатлардан ҳам ўзбекистонга
кўчиб келишнинг янги йўллари очилди.

ТАСС

Хамгийн түрүүнд багшнр зог-
логла хархв. Марсиан-лгн
ннзмд итклтэ бээлн тэлн
теднлг неламшсөнх хархв
лн. Зуг Маршн глдг бөр
лншс районд шлолс. Я
багш эн учр-уухар көөдг
Эднлс зармнх СЕП-н бол
олд бээх ПДС-лн члэд бнл

И. ОСИНСКИЙ
ТАСС-ин корр.
Берлин.

НБНО-НОРК. Ола Негдэн Штатамуд өрн-бүл тогтах седиаты эмтн ашлгч шинэвр батлж автлан сэмэр ухалж зэвтэ. Эндэр амр-бшн цагт зинь зээвр лэрн керг болжана. Американис юристр дунд нэгдэн шинжэлтэн ашмудат тинм сүв-сэдэг умшж болхын. Өөрхн пргидан США-д залу гергн хойр салу бэлэлнэ йовдлмуд нхлэмн, гиж шинжэлтис эмтнэ 7.5 процентнй герглэ. Өрн-бүл саллнэ йовалз чиги нхдэл бэлх, гиж 68 процентн тоолжана. Кээр эспертмуд дт нхлэлэ, тогтжах тинм баалд сэл халхнх бас бэлэа. Теднэ тоолвар, нүч-күнд баалд зэрк өрн-бүлдмүдиг бат-руулх.

КЕНЭ САХЛ СЭЭХМБ?

«евгучүдүн» бээлэ гыж лачыр. «Гин-еорхи таш-ыж медгиджи. эгити... на-рт делкэн чемпионат болэ. Терүнд оңч ач та эл-архан үзүлдүн төлэ зү нар куя оралы. Немш Берхлара Зенгер (зүи бийдик) бо-ди итальянец Пьетро Аркадио 9 зүси жар баяас хоёрты диллор бэрэ».

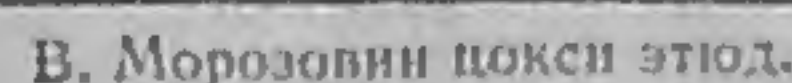
ДНА — ТАСС-и зурр.

Халмыг улсын билгиг
Һанцхн Халымгт биш,
ори-нуугт икар таасдгиг
бидн меднэвидн. Болв
Һанцхн эгл амтн биш,
профессиональн артист-
ир, нэртэ үүлдэчир энүг
темдгадгнн очта. Одахн
Куйбишев балһснд кели
улсын билг-эрдм үзүлдг
ансамблмудын Цугарэ-
сэн хэлэвр болсмн. Төрү-
нз сэлнд үзүлгасн, сөн
орм ээлсн багмуд теле-
визорр үзүлв. РСФСР-
им аята артист Черны-
шов шидрэс бас тинм.
Эгт ода Цусоюзн хэлэвр
Саркн нэртэ гнж. келв.
Төрн иел чик. Тингчид
халымг артистирин үзү-
лснн онц темдгдд, хойр
бийинн үзүлв. Би терүг
үжэ-сонсж икар байрдув.
БАДМИН Аркадий.

Бөкирин марһан

Үлүс сарни 7-д Халыг
университетин спортн

●Зев-йос харлһна төрмүд

ЦУГ ОЛНА ДӨНГЭР КЕРГ БҮТХ

Үүрэг зуухна кеснэ туснар
биш нэлдэхшвиди. Цаг ха-
ра болжана. Эхлэ хайсн
гертэс биш, харул баах оо-
хтэс ода худхн кент болн.
Манай

1990 жилийн 9 сард республикийн хаарт күүнэ аруу-мөдний амьсэ 144 боула барилда. Дотсн жилийн аргэ-гу кемла дүүнхэллэ, анхь 10,8 процентт ик болжана. Эхлэд боулла тинь 63 үүд тагтлэ, эс тик эи үзмэ 26,5 процентт өссн бээно. Күүг зөрч дэлс 35 боула темд-лэлэ. Төгэд республикэр тинь үүд 20,7 процентт өсө. Эхлэд боулла ним 9 боула учирч, бөлтн 80 процент болжана.

Базадын кел дасжана

Бахчудын республикасын библиотекин хөдээлшн лнтературн аяд англ, немш, французск, мошл, вьетнам, нш чнг ол келр бчгдс дсгтмд бэнэ. Бас тер мет Америкэс, Англас, Мошлас, таадн орн-тугдас ирн ор келр баргдс журнлмуд анд умшж болхн.

Одг нэгт хазадшн кел дсж саната эмт олн. Телнд дон болгч методичск литературн библиотекармуд агнэ. Багшнр, студентнр, шклымдын сурхульчнр нгэрэн олар ирж, дсгтмд, журнлмуд, газетмуд анч умшн.

Умшгч В. С. Снпдэева Маринн нүүктнн англэ

● Шүлглэн

НУУРА Владимир

КӨВҮНЭ НЭЭЛТ

Эс нүлэсн үрн уга.
Шүлсэв залын бээж, нүдн
Ширгэд одмар хаалхур
гөрднэ...

«Аашна, аашна!» — гэсэн
зөнгө
Агта асхин аһар шуулла.
Үптэ зүсман атхын үрд
Үклэс гетлүлсн экирэн
дахда.

Наза ор ханцарч үлдж,
 Башуу нульмсан залыгж
 залуршнав,
 Түрүн болж арув нцлэн
 Түрү цагнн чирэд оршла

Советск Союзия Герой
Бадмин Эренцид переджонэв.

Ү н н д ү к л у г а

Үйл жирлэл хойршиг мөжө
Үүршиг эүрхөр давж харна.

Уулын белд бүдрэн
 көвүдөн
Уудыр дүүрн командир
 тодлоа.
Хэвийн мезжэ харсхин тэ
Хортэ дээчирэн дахуулц
 орна.

Баг пасар, сүрэр нутхсн
Баатрин динлвр — сүмснэ
 өргл
Алдс Үүн өдр амлад.
Алтн одар орчдын геритна.

Хорин тээлвр

Гейсүр нундл хойрар дүүрн
Герлэ хадц өр эмлүднэ,
Урдн хөөтк утаг мартулж,
Урмд огч үүжмүр дуудна.

Хар нүүрс болһм халац
Хар сумар ирж шигднэ.
Хорин тээлэр талд олж
Хол хаалһур шинэс
Төмцнэв.

«Жаңырин» айсыг шинжлгн

Хальмг улсын «Няан» дуулар олон жилийн туршарт үнэс үйд ауг амн үгэр дуулдаг Новснн. Терүн айсмуднь нааснз буулгагдз бичгд-жесн бш. Тер учрар «Няанриг» дуулална азия-снг хайлхн тусн тор ода-ик чнр зуужна. Дуулрин шулгудн XX зуи жилин эхлэр насанд буулгагдз баргдснн. Авснннь туст болхла ннм үгдлар кудгдн-уга.

Нарар бнсн ноти бич-рр болн архивн материал-мудар тэмдгэ дуулрин ай-смудлг хамдуулна түрн дамилз нг дэтр болжн. Хальмгнн пертэ манрчир Дэлон Сулаас, Шалднн Дэлаас, Куснн Бадамс, Чован Арайас, Жууван На-мнэс, Адучин Пернэс бичж авсн тасраас мань Кирин-зд, Монгол, Кудт бичж авсн тасраас дэстр орв.

«Няанриг» айсн гүлз эр-

Улсын үүдэлтэйн болон ку-
льтури тегэл-герлийн нөдмө-
гийн республикаас номни-
методическ пүтхэлгэйн дээд-
лээр Хэлмэг дээр барханд

Шини дөтгэр соёмсжах
эмтн ийн телефонар жинцу-
аж чаджама. 2-67-60,
5-85-18.

Л. ЦЕБИКОВ,
СССР-ин АН-э Халымг
ИОН-а номин кедлээ.

